Afdeling: Bestuur en Dienstverlening
Behandelaar: Wessels, Jan
Telefoonnummer: **0641736897**

Voorstelnr. <Neem dossiernr over uit Ibabs>
Barneveld,
Portefeuillehouder: P.J.T. van Daalen

☑ Ter kennisname naar de raad
Nummer beleidsproduct:

☐ Op overzicht Bestaand beleid (website)

Onderwerp: **Bestuursopdracht Dorpenbeleid 2.0**

Gevraagde beslissing:
1. De als bijlage bij dit voorstel gevoegde bestuursopdracht vast te stellen ten behoeve van het opstellen van het "Dorpenbeleid 2.0".
2. Dit collegevoorstel alsmede de bijbehorende bijlagen (Bestuursopdracht Dorpenbeleid 2.0) ter kennisgeving van de gemeenteraad te brengen middels plaatsing in rubriek B van de lijst inkomende en uitgaande stukken van de gemeenteraad.
3. Het benodigde budget ten behoeve van het uitvoeren van de bestuursopdracht a € 30.000,-- incidenteel te onttrekken aan de algemene reserve en deze te autoriseren door de raad middels de maandrapportage van maart 2021.

1. Inleiding
Het dorpenbeleid is nu nog een losse verzameling van instrumenten. De ambities, beelden en doelen van de verschillende instrumenten zijn alle gericht op meer participatie vanuit de samenleving. De ontwikkelingen in de samenleving vragen echter om een meer integrale benadering en inzet van de verschillende instrumenten. Het formuleren van doelen en uitgangspunten is daarbij essentieel om te komen tot een dorpenbeleid 2.0. De behoefte om te komen tot een samenhangend kader voor het opstellen van het dorpenbeleid wordt versterkt door het lopende herindelingstraject tussen de gemeenten Scherpenzeel en Barneveld. Om de opdracht tot het opstellen van het dorpenbeleid 2.0 op een juiste wijze aan de ambtelijke organisatie te verlenen is een bestuursopdracht opgesteld. In dit advies wordt u voorgesteld om de bestuursopdracht voor het dorpenbeleid 2.0 vast te stellen.

2. Argumenten
2.1.1 Met de bestuursopdracht wordt invulling gegeven aan goed opdrachtgeverschap.
Middels de bestuursopdracht wordt duidelijk wat de opdracht is, wat de vragen zijn, binnen welke context de opdracht uitgevoerd dient te worden, wat de planning en het budget is en welk proces wordt voorgestaan. Het inzetten van de bestuursopdracht als sturingsinstrument zorgt er voor dat er voldoende duiding van de opdracht bij de opdrachtnemers is. Tevens zorgt de opdracht er voor dat er een kader ontstaat om achteraf te kunnen beoordelen of de opdracht volgens afspraak is uitgevoerd. Deze twee aspecten samen leiden tot een heldere opdrachtgever/opdrachtnemerrelatie.

3. Financiën
Het benodigde budget voor het uitvoeren van de bestuursopdracht is vastgesteld op € 30.000,--, Voor deze kosten is op dit moment geen dekking in de bestaande begroting aanwezig. Het voorstel is om de kosten te dekken middels een incidentele onttrekking uit de algemene reserve en deze te autoriseren door de raad middels de maandrapportage van maart 2021. Volledigheidshalve dient in dit kader benoemd te worden dat er met de provincie Gelderland afspraken gemaakt zijn over kosten die de gemeente maakt ten behoeve van het herindelingstraject met de gemeente Scherpenzeel. Omdat het dorpenbeleid een belangrijk thema is bij de herindeling wordt er vanuit gegaan dat het budget ten behoeve van het uitvoeren van de bestuursopdracht valt binnen het raamwerk van de gemaakte afspraken en dat dit betekent dat het volledige bedrag bij de provincie kan worden gedeclareerd.

4. Bijlage
- Concept -bestuursopdracht Dorpenbeleid 2.0, de waarde van verscheidenheid.

Bestuursopdracht Dorpenbeleid 2.0

De waarde van verscheidenheid

1. Inhoudelijke beschrijving

Deze bestuursopdracht is bedoeld als aftrap om te komen tot dorpenbeleid 2.0. Het biedt koers voor het traject, geeft inzicht in de voorgestane aanpak en de context en biedt kaders voor de organisatievorm.

1.1 Inleiding

De rol van de gemeente in de samenleving verandert en richt zich meer op verbinden, netwerken, samenwerken en stimuleren. De nadruk ligt op processen die gericht zijn op “buiten”, op regie en op samenwerken met daarbij overlaten en overdragen. De gemeente wil meer samen, klantgerichter, projectmatiger en innovatiever met stakeholders van buiten samen werken. In de organisatievisie “Blij met Barneveld” wordt op de veranderende rol van de gemeente ingespeeld met de definitie van de kernwaarden “Gastvrij”, “Ondernemend”, “Verbindend” en “Wendbaar”.

De groei van Barneveld in combinatie met de maatschappelijke verscheidenheid van de dorpen en de hiervoor beschreven veranderende rol van gemeenten in de samenleving vraagt om een vernieuwing van de samenwerkingsaanpak. Maatschappelijke vraagstukken en potentiële oplossingen kunnen daarbij per dorp verschillen. Ook moet er meer van de kracht van de samenleving gebruik gemaakt worden door nog meer in te zetten op participatie. Het gemeentebestuur kan daarbij aan dorpen meer zeggenschap geven over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de opgaven in hun leefomgeving.

Participatie zit in het DNA van Barneveld. De afgelopen jaren zijn in de gemeente Barneveld reeds diverse instrumenten ingezet om de sociale cohesie in de dorpen te vergroten en vraaggericht in te spelen en aan te sluiten op de maatschappelijke behoeften van de verschillende dorpen. Voorbeelden hiervan zijn de dorpsvisies, de nota wijkplatforms en right to challenge. De rode draad welke al deze elementen verbindt, is het principe van “loslaten in verbondenheid”. Ook wordt er hard gewerkt aan de implementatie van de diverse aanbevelingen uit de notitie Participatie in Barneveld uit 2019. In deze bestuursopdracht worden de kaders beschreven om te komen tot een meer integraal kader voor het opstellen van het dorpenbeleid, dorpenbeleid 2.0.

1.2 Aanleiding

Het dorpenbeleid is nu nog een losse verzameling van instrumenten. De ambities, beelden en doelen van de verschillende instrumenten zijn alle gericht op meer participatie vanuit de samenleving. De ontwikkelingen in de samenleving vragen echter om een meer integrale benadering en inzet van de verschillende instrumenten. Het formuleren van doelen en uitgangspunten is daarbij essentieel om te komen tot een dorpenbeleid 2.0.

De behoefte om te komen tot een samenhangend kader voor het opstellen van het dorpenbeleid wordt versterkt door het lopende herindelingstraject tussen de gemeenten Scherpenzeel en Barneveld. In 2020 heeft de provincie Gelderland het initiatief genomen tot een herindeling van de gemeenten Scherpenzeel en Barneveld waarbij de invloed en zeggenschap van de dorpsgemeenschappen van de nieuwe gemeente geregeld en gewaarborgd is. *“Daarom zetten Gedeputeerde Staten in het herindelingsontwerp in op een vernieuwde en passende vorm van kernenrepresentatie of binnengemeentelijke decentralisatie van zeggenschap en mogelijk daarbij behorende instrumenten en budgetten in de nieuwe gemeente Barneveld”,* citaat herindelingsontwerp. De wens van Gedeputeerde Staten om te komen tot een nieuwe

gemeente met een vernieuwde vorm van dorpenrepresentatie is een extra stimulans om door te pakken op de reeds ingezette weg. Vanuit deze context wordt dan ook een uitnodiging geadresseerd aan de Barneveldse dorpen en de gemeente Scherpenzeel om mee te denken over een passende vorm van vernieuwd zeggenschap.

2. Inhoudelijke kaders

Strategische Visie Barneveld 2030

In september 2016 is de Strategische Visie Barneveld 2030 vastgesteld. In deze visie is al ingezet op het uitbouwen van de netwerksamenleving. Daarin werken gemeente en samenleving op basis van gelijkwaardigheid samen en nemen eigen verantwoordelijkheid. De samenleving krijgt meer ruimte voor initiatieven en de gemeente zit daar minder sturend bovenop. De gemeente ondersteunt en faciliteert kansrijke burgerinitiatieven die kunnen bijdragen aan de strategische doelen. Dat kan zijn door inzet van menskracht en/of middelen, door het beschikbaar stellen van kennis, door het verbinden van partijen en/of door het vaststellen van noodzakelijke (bestemmings)plannen.

Omgevingsvisie/wet

Met de omgevingsvisie wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkelingen vereenvoudigen. De gemeente Barneveld treft veel voorbereidingen om klaar te zijn wanneer de nieuwe wet in werking treedt. Participatie is een belangrijk onderdeel binnen de uitvoering van de wet, onder andere in de vorm van een participatieverordening. De omgevingsvisie is een van de nieuwe instrumenten van de Omgevingswet. Op dit moment worden er voorbereidingen getroffen voor het opstellen van omgevingsvisie voor Barneveld-centrum en voor Voorthuizen-centrum. Het nadenken over nieuwe vormen van participatie past goed bij de uitgangspunten van de Omgevingsvisie.

Gebiedsregie

Omdat ieder gebied andere eigenschappen en vraagstukken kent, is een meervoudige blik en een integrale aanpak van verschillende vraagstukken noodzakelijk. Hiervoor formuleert de gemeente een visie, beleid en een aanpak voor gebiedsregie en geeft invulling aan de functie van gebiedsregisseur. Hier komt voorjaar 2021 besluitvorming op.

Nota wijkplatforms

De gemeenteraad heeft in de nota wijkplatforms de wijze vastgesteld waarin er met de diverse wijkplatforms wordt samengewerkt. Inmiddels is in elke dorp van de gemeente minimaal 1 wijkplatform actief.

Dorpsplannen

De nota “Participatie in Barneveld” uit 2019 heeft gevolgen voor de strategische visie. Hierin is namelijk een voorstel voor de werkwijze om te komen tot dorpsplannen opgenomen. Met deze werkwijze wil de gemeenteraad de dorpsplannen een sterkere positie geven zodat recht gedaan wordt aan de geleverde inspanningen en de lokaal gemaakte keuzes. De werkwijze heeft tot doel om tot dorpsplannen te komen die sterker verankerd worden in gemeentelijk beleid, waarbij dorpen en gemeente zich samen conformeren aan (onderdelen) van het plan. Bij het opstellen van dorpsplannen nemen de verschillende verenigingen van Plaatselijk Belang een sleutelpositie in als gesprekspartner voor de gemeente.

Burgerinitiatief

De gemeente kent sinds 2007 het recht van burgerinitiatief. Dit houdt in dat een groep inwoners zelf een concreet voorstel kan agenderen in de raad. Inmiddels is er ervaring opgedaan met diverse burgerinitiatieven.

Right to challenge
Right to challenge is bij initiatiefvoorstel door de raad geïntroduceerd in april 2017. Dit geeft inwoners een kans de gemeente uit te dagen de uitvoering van een bepaalde taak over te dragen aan een groep mensen. Inmiddels is er onder andere in Stroe en Terschuur ervaring met right to challenge opgedaan.

Organisatievisie “Blij met Barneveld”
De gemeente Barneveld heeft een nieuwe organisatievisie. De visie “Blij met Barneveld” geeft de komende jaren richting aan de verdere organisatieontwikkeling van de gemeentelijke organisatie. Centraal staat dat de gemeente elke dag van betekenis wil zijn voor de Barneveldse samenleving. Daarvoor staan in het dagelijks handelen de kernwaarden gastvrij, ondernemend, verbindend en wendbaar centraal.

3. Positie gemeente Scherpenzeel

De positie van de gemeente Scherpenzeel in het proces van het nieuw te vormen dorpenbeleid is een punt van aandacht. Duidelijk is dat we ook zonder herindeling inzetten op doorontwikkeling van ons dorpenbeleid. Tegelijkertijd is het een verbreding om het samen met Scherpenzeel op te pakken. Nu Gedeputeerde Staten hebben besloten dat de optie van herindeling de best passende is, is de kans aanwezig dat Scherpenzeel voor wat betreft inwoneraantal tot de grotere kernen van de nieuwe herindelingsgemeente gaat behoren. Om die reden is het wenselijk dat er in het proces om te komen tot het dorpenbeleid 2.0 voldoende ruimte is voor de gemeente Scherpenzeel om desgewenst volledig te participeren.

4. Focus: thema’s en vraagstukken

De opdracht is om een kadernotitie op te stellen met als doel te komen tot de best passende vorm van zeggenschap door de Barneveldse dorpen. In de kadernotitie staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

- Wat is de best passende mogelijkheid om het dorpenbeleid 2.0 vorm en inhoud te geven gelet op de beleidsmatige mogelijkheden, ervaringen en behoefte in de verschillende dorpen met betrekking tot zeggenschap en beïnvloedingsmogelijkheden?

In de startnotitie komen in ieder geval de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- Evaluatie:
  Onderzoeksvragen (niet limitatief):
  - Wat zijn de ervaringen die zijn opgedaan met de inzet van de diverse instrumenten uit het dorpenbeleid tot nu toe?
  - Wat is de behoefte in de verschillende dorpen met betrekking tot zeggenschap?
  - Welke ideeën leven er in Barneveld en Scherpenzeel voor vernieuwing van het dorpenbeleid? En wat betekent dit voor de representatieve democratie?

- Beleidsanalyse:
  Onderzoeksvragen (niet limitatief):
  - Welke concretisering kan er gemaakt worden met betrekking tot de begrippen “kernenrepresentatie”, “binnengemeentelijke decentralisatie” en “dorpenbeleid 2.0”?
  - Welke integratie kan en moet er gemaakt worden met overige reeds in gang gezette ontwikkelingen op het gebied van participatie?
  - Welke wettelijke mogelijkheden zijn er om te komen tot een passende vorm van kernenrepresentatie of binnengemeentelijke decentralisatie voor zeggenschap en mogelijk bijbehorende budgetten?

- Wat zijn best practices daarvan in Nederland?
- Welke aanvullende acties zijn nodig om er, bij invoering van het dorpenbeleid 2.0, voor te zorgen dat de verbinding tussen de dorpen en de gemeente blijft gewaarborgd?
- De provincie Gelderland organiseert op 24 maart 2021 een inspiratiesessie met betrekking tot het thema binnengemeentelijke decentralisatie. De uitkomsten van deze bijeenkomsten kunnen benut worden als input voor het dorpenbeleid 2.0.

- Beleidskader/advies:
  In dit deel van de onderzoek worden de kaders geschetst voor het dorpenbeleid 2.0.

5. Organisatie

De bestuurlijke opdrachtgever voor het dorpenbeleid 2.0 is wethouder Van Daalen. De gemeentesecretaris is de ambtelijke opdrachtgever. De ambtelijke opdrachtnemers zijn Bert Komdeur en Cody Vogel. De ambtelijk opdrachtnemers kunnen een interne dan wel externe projectleider aanstellen voor het uitvoeren van het onderzoek en het opstellen van de kadernotitie. De wenselijkheid van een klankbordgroep met externen vanuit het Ministerie van BZK, de provincie Gelderland, de gemeente Scherpenzeel en een aantal Barneveldse dorpen wordt daarbij in kaart gebracht. Tenslotte wordt voorgesteld om deze bestuursopdracht onderdeel te laten uitmaken van het in ontwikkeling zijnde plan van aanpak om te komen tot de nieuwe fusiegemeente en de daarin opgenomen organisatiestructuur. Concreet zal dit naar verwachting betekenen dat de werkgroep dorpenbeleid een aparte werkgroep gaat vormen binnen de intergemeentelijke projectorganisatie.

6. Fasering dorpenbeleid 2.0

6.1 Ontwikkelfase

Uitgangspunt is om het dorpenbeleid 2.0 in dialoog met de dorpen en de gemeente Scherpenzeel en in overleg met de provincie Gelderland en het ministerie van BZK tot stand te brengen. Daarbij wordt de volgende werkwijze voorgestaan. Na goedkeuring door het college van de bestuursopdracht bestaat de eerste stap uit het uitvoeren van de onder paragraaf 4 beschreven fase van beleidsevaluatie en beleidsanalyse. De uit deze fases verkregen informatie wordt verwerkt in een factsheet. De factsheet geeft ook een onderbouwing voor de mogelijke keuzen in de volgende fase. De factsheet gaat naar de betrokkenen in het proces, wordt behandeld in het college en wordt besproken met de gemeenteraad.

6.2 Besluitvormingsfase

Op basis van de behandeling van de factsheet in het college wordt een concept-agenda en uitvoeringsstrategie opgesteld. Dit document wordt in een tweede sessie met de betrokken partners besproken en bijgesteld. De factsheet vormt samen met de concept-agenda en uitvoeringsstrategie de kadernotitie voor het dorpenbeleid 2.0. De kadernotitie met daarin de contouren van het dorpenbeleid 2.0 zal ter vaststelling aan de raad worden aangeboden.

6.3 Uitvoeringsfase

De verdere voorbereiding van het dorpenbeleid zal parallel worden opgepakt met de voorbereidende werkzaamheden om te komen tot de nieuwe gemeente. In dit kader zal de exacte uitwerking geconcretiseerd worden in een vertaling per dorp. Indien de herindeling doorgang vindt, zal de nieuwe gemeenteraad van de herindelingsgemeente deze uitwerking vast stellen. Indien de herindeling geen doorgang vindt, zal het dorpenbeleid als zelfstandig gemeentelijk beleid worden geïmplementeerd.

7. Planning

De planning is om de startnotitie met daarin de contouren van het dorpenbeleid 2.0 eind 2022 gereed te hebben voor besluitvorming door de nieuwe gemeenteraad.

8. Beschikbare middelen

Voor het opstellen van het dorpenbeleid 2.0 wordt een budget van € 30.000,-- beschikbaar gesteld voor inhuur van externe deskundigheid. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat het beschikbaar stellen slechts een voorfinanciering door de gemeente betreft en dat de kosten volledig kunnen worden gedeclareerd binnen het bestaande afsprakenkader met de provincie Gelderland.

9. Aandachtspunten/risico's

Een realistische aanpak houdt in dat bij de start van het proces in dat de mogelijke risico's in beeld worden gebracht en afgedekt.

- Het proces moet voldoende geborgd zijn.
  Voor de begeleiding van het proces moet voldoende capaciteit en middelen beschikbaar zijn. Deze bestuursopdracht moet daarvoor de waarborgen bieden. Qua bezetting wordt gedacht aan een klein team waarbij onder regie van de opdrachtnemers een projectleider met project- assistent wordt aangesteld
- Dorpen en inwoners moeten zelf de behoefte hebben om mee te werken.
- De uitgangspunten moeten duidelijk zijn
  Dit geldt met name voor de inhoudelijke uitgangspunten als mede met de planning en de relatie met het lopende fusietraject.

Bijlage

- Doorontwikkeling dorpenbeleid gemeente Barneveld (dorpenbeleid 2.0)

B&D/EZ/J.D.Wessels, 17-03-2021

Doorontwikkeling dorpenbeleid gemeente Barneveld (dorpenbeleid 2.0)

Barneveld is een gemeente met 9 dorpen met elk haar eigen identiteit en cultuur. De gemeente geeft invulling aan deze colour locale door verschillende instrumenten in te zetten waarbij ingespeeld wordt op de lokale behoefte. De ervaringen die daarmee zijn opgedaan wil de gemeente nu inzetten voor een doorontwikkeling en verdere professionalisering van het dorpenbeleid. Inzet daarbij is te komen tot nog meer medezeggenschap in de verschillende dorpen en daarmee uiting te geven aan de lokale maatschappelijke kansen en opgaven. Het doel is dat inwoners meer invloed hebben op hun eigen leefomgeving.

Binnen de gemeente Barneveld is een belangrijk uitgangspunt het behoud van de identiteit en zeggenschap van de dorpen. Hoewel de dorpen van elkaar verschillen in omvang en cultuur hebben de dorpen gemeen dat zij zich zeer betrokken voelen als inwoners op elkaar, hun dorp en de gemeentelijke plannen die hier betrekking op hebben.

De uitganspunten voor de doorontwikkeling zijn met name gericht op het verstevigen en het behouden van de medezeggenschap van de dorpen. Ook het benutten van de kracht van de samenleving en de bestaande structuren laten zien dat participatie al stevig is neergezet binnen de gemeente Barneveld. Verschillende dorpen hebben in samenwerking met inwoners en de gemeente dorpsplannen opgesteld. Door voortdurend goed in contact te staan hebben we goed inzicht in wat er leeft en speelt in specifieke dorpen en gebieden. Omdat ieder gebied andere eigenschappen en vraagstukken kent, is een meervoudige blik en een integrale aanpak van verschillende vraagstukken noodzakelijk. Hiervoor formuleert de gemeente een visie, beleid en een aanpak voor gebiedsregie en geeft invulling aan de functie van gebiedsregisseur. Daarnaast ziet de gemeente mogelijkheden en kansen door de komst van de nieuwe omgevingswet in 2023, hierover wordt door verschillende interne disciplines voortdurend nauwgezet afgestemd. Om de kwaliteit van beleid en interactie tussen bestuur, inwoners en ondernemers te verbeteren ontwikkelt de gemeente een eenduidige aanpak van participatie op basis van een bestaande methodiek. Daarnaast kunnen inwoners gebruik maken van verschillende participatie mogelijkheden met de gemeenteraad door onder andere inspraak, een ideeënmarkt, themabijeenkomst of een schouw of raadsbezoek aan te vragen.

De afstand tussen de gemeente en de samenleving wordt kleiner door meer vanuit de opgaven en vragen van het dorp te werken en te weten wat er speelt. Dit bevordert de betrokkenheid van inwoners binnen de dorpen en draagt bij aan actief burgerschap. Door opgave- en gebiedsgericht te werken wordt er geredeneerd vanuit het dorp en staat niet alleen het belang van de gemeente of organisatie centraal; juist de vraag vanuit de bewoners vormt het vertrekpunt. Ook de mogelijkheid voor inwoners om Right to Challenge uit te dagen, benadrukt dit uitgangspunt. Daar waar mogelijk is co-creatie een vanzelfsprekendheid. Verder maakt de gemeente op verschillende momenten gebruik van het Burgerpanel. Naast het benutten van de kracht van de samenleving, brengen we de menselijke maat in door het organiseren van overheidsnabijheid. Dit doen wij door middel van kleinschaligheid binnen het beleid dat betrekking heeft op de dorpen. Dit vraagt om investeren in persoonlijke relaties en het verstevigen van het vertrouwen in elkaar. Hierbij zijn we als gemeentelijke organisatie ‘gastvrij’, ‘ondernemend’, ‘verbindend’ en ‘wendbaar’.